

Čo tak učiť slovenčinu od rapu, komiksu a grafiti?

[19.02.2020; Pravda; Kultúra; s. 27; Zora Handzová]

Zora Handzová

Prečo sa slovenčina stala v škole najmenej obľúbeným predmetom? Znamená to, že deti svoju materinskú reč neľúbia? A koľko je na Slovensku rôznych materinských rečí, podľa národov a etník, ktoré u nás žijú? Aj o týchto veciach sa hovorilo pri príležitosti Medzinárodného dňa materinského jazyka (21. február), ku ktorému sa Slovensko pripája po prvý raz.

Vyber si materčinu

Čo tak učiť slovenčinu od rapu, komiksu a grafiti? Pripadá vám to ako kacírka myšlienka, pri ktorej každý profesor ošedivie od hrôzy? Spisovateľ Daniel Hevier už šediny má, ale takého nápadu sa vôbec nebojí, naopak, prišiel s ním dokonca on sám. Pretože pre každého je dôležité to, čo je tu a teraz. Materinská reč pritom každého človeka definuje, je jeho prirodzenou súčasťou a prejavom, nasávame ju s materským mliekom. Spolu s rečou sa napokon v človeku rozvíjajú aj rozumové schopnosti. Čo však v dnešnom globalizovanom svete, kde so slovenčinou zájdeš nanajvýš k susedom do Čiech a na Moravu? Mnohí rodičia preto od kolísky vychovávajú svoje deti viacjazyčné. Dieťa, ktoré žije v mnohorejazyčnom prostredí, si však nevie svoju materčinu vybrať, má v tom jednoducho zmätok a nástup reči sa môže oneskoriť. Zažila to spisovateľka Gabriela Dittelová v jednej rodine v Bruseli, ktorý dnes hovorí jazykmi všetkých národov Európy. S rodným jazykom sa dieťaťu spájajú všetky emócie, ktorými ho do života vybavujú rodičia, jeho prostredníctvom spoznáva svet a učí sa mu rozumieť, cez jazyk získava človek svoju citovú aj rozumovú výbavu. Hovorte s deťmi jazykom, v ktorom ich ľúbite, aj v ktorom sa na ne hneváte, odkazuje spisovateľka. Hudobník Pavol Mucha má trojročného syna a môže prispieť do debaty svojou osobnou skúsenosťou. Chlapcova reč sa začala celkom prirodzene rozvíjať napodobňovaním zvukov prírody. Obaja rodičia sú hudobníci, jeho prvé slovo bolo teda Bach. Žije pod lesom, obklopený hudbou a to je preňho v ranom veku rozhodujúce. S angličtinou počká do školských lavíc.

Varila myšička kašičku

Viete, že na Slovensku je najmenej štrnásť rôznych materinských rečí, podľa národov a etník, ktoré u nás žijú? Okrem slovenčiny čeština, maďarčina, rómčina, rusínčina, nemčina ako jazyk Karpatských Nemcov, ale aj bulharčina, ruština, ukrajinčina, jidiš, srbčina, chorvátčina a mnohé ďalšie. Kým v slovenčine v riekanke varí myšička kašičkai, v ruštine ju varí straka a v bulharčine bába. Ale všetky varia, starajú sa o potomstvo. Akú kašu navaria deťom, takú budú jesť. Jazyk je totiž priestorom domova. Tento názov a súvislosť niesla aj nedávna konferencia pri príležitosti Medzinárodného dňa materinského jazyka, ktorým je 21. február. Tento deň vyhlásila OSN ešte pred 20 rokmi, Slovensko sa k nemu pridáva tento rok. A to práve konferenciou, ktorú zorganizoval dom **umenia pre deti** Bibiána - Centrum detskej literatúry a čítania v priestoroch Univerzitnej knižnice. Centrum čítania organizuje programy nielen pre deti, ale aj pre učiteľov, rodičov, knihovníkov a ďalších záujemcov o prácu s knihou a deťmi. „Každý človek je definovaný svojím materinským jazykom, aj keď je to len metafora, pretože sa tam vyskytuje aj otec, to platí pre všetky rody a národy. Jazyk rozpráva naše osobné príbehy, aj príbehy celého nášho spoločenstva, nazbierané počas storočí, keď sa jazyk vyvíjal a bude sa vyvíjať aj ďalej,“ hovorí spisovateľ Daniel Hevier. „Ja mám profesiu, pri ktorej narábam s jazykom a chcem svoju fascináciu jazykom odovzdať ďalej, našim deťom, mojim čitateľom či ľuďom, ktorých môžem nejakou ovplyvniť,“ vysvetľuje spisovateľ. Vytvoril fantasy ságu Chymeros, ktorou chce učiť deti nielen čítať, ale pôsobiť na ich život, aby bol o čítanie bohatší. Schopnosť čítať totiž nie je človeku vrodená, ale získava sa. A na to treba vynaložiť úsilie. Druhý Hevierov projekt je zameraný na dospelých a volá sa 02 radostná škola. „Začalo sa to tak, že som chodil po školách a učil som ako učiteľ, teraz už učím učiteľov, ako majú učiť,“ približuje Daniel Hevier. Svoje pôsobenie vníma ako partnerstvo, pri ktorom sa od učiteľov veľa dozvie, kde získavajú vzájomnú inšpiráciu a posilu. Ani dnes nie je samozrejmé, že sa deti môžu učiť v školách svoju materčinu. Na svete je okolo sedemtisíc jazykov a 90 % jazykov tvoria také, ktoré používa iba do 100-tisíc ľudí, pripomína spisovateľka Gabriela Dittelová. S každým vymierajúcim jazykom však ľudstvo prichádza o kus svojej histórie a stráca svoju diverzitu. Impulzom na vyhlásenie Medzinárodného dňa materinského jazyka bola demonštrácia študentov v Dháke (dnes Bangladéš) v roku 1952, aby sa bengálčina stala druhým oficiálnym jazykom vtedajšieho Pakistanu. Študentov bojujúcich za svoj materinský jazyk vedy zastrelila polícia.

foto:

Hudobník Pavol Mucha vie, ako jazyk súvisí so zvukmi aj hudbou. Na snímke s Timoteou Vráblovou z Centra detskej literatúry a čítania.